

Türkiyə-Azərbaycan birliyinin zəfər günü

15 sentyabr 1918-ci ildə Nuru Paşanın rəhbərlik etdiyi Qafqaz İslam Ordusu Bakını erməni-bolşevik əsarətindən xilas etdi

Bu günlərdə Astanada keçirilən Türkdillil Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının V Sammitində və Qazax xanlığının 550 illik yubileyində iştirak edən Prezident İlham Əliyev çıxışında türk dünyasının birlik və həmrəyliyi üçün başlıca amil olan Azərbaycan-Türkiyə dostluq və qardaşlığından bəhs edərək bildirdi ki, əslində türkdillil ölkələrin əməkdaşlığı, bizim ortaq tariximiz, ortaq mədəniyyətimiz etnik kəklərlə bağlıdır.

Türk xalqlarının güclənən birliyindən daha səmərəli istifadə üçün yaradılan TÜRKSOY-un, Türk Akademiyasının, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun, ortaq televiziya kanalının yaradılmasını regional təhlükəsizlik üçün başlıca şərt adlandıran cənab İlham Əliyev tarixin zaman kəsiyində türklərə qarşı ədalətsizlikləri də diqqətə çatdırmış, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zamanı soydaşlarımızı qarşı tərəfdən vəhşilikləri etnik təmizləmə siyasəti adlandıraraq pisləmişdir: "Nəinki Dağlıq Qarabağ, eyni zamanda, qədim türk torpağı olan Zəngəzur da bizim əzəli torpağıdır. XX əsrin əvvəllərində Zəngəzuru Azərbaycanından ayrılıb Ermənistanı vermək əslində bütün türk dünyasının coğrafi bağlılığını aradan götürüb."

Erməni vəhşiliyinin ən qanlı səhifəsi olan əsrin əvvəllərində yazıldı.

Qorxaq, amma məkrli ermənilərin taxılma gücü tərəfin əlində vəsiti olmaları faktlarla sübut olunan həqiqətdir. Ötən əsrdə ermənilərin azərbaycanlılara qarşı bir neçə dəfə törətdikləri soyqırımları nəticəsində təkcə Bakıda 20 mindən artıq soydaşımız qətlə yetirilmiş, kənd və şəhərlər yandırılmış, tarixi abidələr dağıdılmışdır.

Ötən əsrin əvvəllərində Azərbaycan yenidən müstəqillik əldə etsə də imperiya neft səltənəti olan bu diyarı əldən vermək istəmədi. Ermənilər bolşevik Rusiyanın köməyi ilə Bakıda və digər bölgələrdə kütləvi qırğınlar törədirdi, insanlar qətlə yetirirdi, diri-diri yandırır aqlasızqəz vəhşiliklər törədirdilər. Görənləri dəhşətə gətirən Quba məzarlığı o illərdə ermənilərin soydaşlarımızı və yəhudilərə qarşı törətdikləri soyqırımlar nəticəsində yaranan yüzlərlə qəbristanlıqlardan yalnız biridir. O zaman Bakı xalqımızın qatı düşməni, daşnak Şaumyanın başçılıq etdiyi erməni-rus ordusunu nəzarətində idi.

Bakı sovetinin təmsilçiləri

olan eser və daşnaklardan ibarət xeyanətkarlar istəyirdilər ki, Bakıya çağırılan ingilislər Qafqaz İslam Ordusunu məhv etməklə onların mövqələrinin möhkəmlənməsini də təmin etsin. Buna görə də Bakı sovetinin iyulun 25-də keçirilən fəvqəladə iclasında çoxluq təşkil edən ermənilərin təşkilatçılığı ilə ingilislər qoşunlarının Azərbaycana dəvət olunması ilə bağlı xeyanətkar təklif dəstəkləndi.

İngilislər qoşunlarının Azərbaycana gəlməsini daha məqbul hesab edən Stepan Şaumyanın rəhbərlik etdiyi, daha çox başqa millətlərin təmsil olunduğu 26 Bakı komissarları azərbaycanlılarla qanı-canı, tarixi, adət-ənənələri bir olan türklərin Bakıya yaxınlaşmasının qəti əleyhinə idilər.

Azərbaycanın istiqlali uğrunda mübarizə aparan soydaşlarımızı yardım göstərən, bolşeviklərin və erməni millətçilərinin həmvətənlərimizə qarşı törətdikləri soyqırımların qarşısını alan, Nuru Paşanın komandanlığı altında Bakıya gələn Qafqaz İslam Ordusunun qəhrəmanlığına, zəfər gününə təsadüf edən 15 sentyabr 1918-ci il zəfər günü, türk birliyinin, qardaşlığının nümunəsi oldu.

Amma türkün mərdliyi və şücaətindən xəbərsiz olan daşnak töküntüləri seçilməmişdə yanılırdı. Ötən əsrin əvvəllərində qəzanımlı müstəqilliyinin təhlükədə olduğunu hiss edən Azərbaycan Cümhuriyyəti 1918-ci il iyunun 4-də Türkiyəyə müraciət edərək ondan kömək istədi. Bu müraciətin nəticəsi olaraq iki ölkə arasında saziş imzalandı, Azərbaycan hökuməti ölkənin erməni-rus hərbi birləşmələrinin

qanlı təcavüzlərindən qorunmasını, dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanılmasını Türkiyə hökumətindən xahiş etdi. Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin komandanı, general Ənvər Paşa Azərbaycanın hərbi yolla xilasına Qafqaz İslam Ordusunu yaradılması ilə başladı. Həmin ordunun qarşısını Azərbaycanı və Dağıstanı erməni-bolşevik Rusiyanının işğalından azad etmək vəzifəsi qoyuldu.

Nuru Paşa ordunu təşkil etdiyi müddətdə ermənilər Bakıda, həmçinin ölkənin digər bölgələrində azərbaycanlılara qarşı, sözün əsl mənasında, soyqırımları həyata keçirdirdi. Naxçıvanda, Zəngəzur, İrevan mahallarında, Qubada, Dağlıq Qarabağda on minlərlə günahsız, əliyalın insan erməni vəhşiliyinin qurbanı oldu. Erməni-bolşevik silahlılarından Bakı şəhərində 30-31 mart tarixlərində qətlə yetirdikləri azərbaycanlılar Çəmbəkənd adlanan yerdə basdırılırdı. Hərbi sənətinə mükəmməl yiyələnmiş, istənilən döyüş tapşırığını qalibiyyətlə başa çatdırmağa qabil olan Qafqaz İslam Ordusu daşnakların əlində olan Bakını və digər yaşayış məntəqələrini düşməndən azad edir.

Türk əsgərlərinin hücumlarına tab gətirməyən erməni-bolşevik silahlı dəstələrinin tör-töküntüləri Bakıya toplaşaraq çəhəri əllərinə saxlamağa çalışırdı da türk birliyi qarşısında məğlub oldular. Nuru Paşanın ordusu həlledici hücumu keçərək erməni-bolşevik dəstələrindən ibarət düşməni ordusunu dağıtdı. Daşnak tör-töküntüləri gəmilərə doluşub qaçmaqla canlarını qurtardılar.

Beləliklə, 15 sentyabr 1918-ci ildə Bakı Türkiyənin hərbi köməyi ilə istiladan xilas olaraq həqiqi sahiblərinə qaytarıldı.

Qafqaz İslam Ordusunun komandanı Nuru Paşanın rəhbərliyi ilə türk əsgərləri Bakıya yaxınlaşaraq azərbaycanlılara yardım etdilər. Onlar daşnak Şaumyanın əmri ilə Azərbaycanda törətdirilən qırğınların qarşısını mərdliklə, qanları, canları bahasına aldılar.

Həmin hadisələrdə daşnaklar 2 min əsgərini itirdilər. Döyüşlərdə altı min azərbaycanlı olmaqla 14 min silahlı olan İslam Ordusunun 139 əsgəri, 9 zabiti qəhrəmancasına şəhid oldu, 463 nəfər yaralandı. İndi Şəhidlər xiyabanında 1918-ci ildə həlak olan türk əsgərlərinin xatirəsinə əbədi hörmət rəmzi olan abidə hər bir azərbaycanlı üçün müqəddəs məkandır. Təsədüf deyil ki, belə qardaşlıq telləri ilə bağlanan, illərin sınağında bərkimiş Türkiyə-Azərbaycan dostluq edilən təsir və qadağalara baxmayaraq bu gün yüksək strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlmişdir.

Ermənilərin iştirakı ilə törədilən, tarixə Mart qırğını adı ilə yazılmış 1918-ci il hadisələri kimi 20 Yanvar faciəsi, Xocalı soyqırımını da insan itkinsinə, cinayətlərinin ağırlığına görə dəhşətli olmuşdur. Bu ağır-acılar Azərbaycanın salnaməsinə yazılan və hər zaman xatırlanan tarixlərdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin "31 Mart - Azərbaycanlıların soyqırımına haqqında" Fərmanına yüngül olaraq hər il şəhid olmuş soydaşlarımızın, eyni zamanda, türk əsgərlərinin xatirələrinin etimamla yad olunması dostluq və qardaşlığın ifadəsidir.

Hər iki ölkənin dövlət və hökumət başçıları, rəsmi nümayəndələrinin də qeyd etdikləri kimi, strateji tərəfdaşlığımızın əsasında da əslirə söykənən bu monolit birlik dayanır. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, türk dünyası birliyinin əsası qoyan Mustafa Kamal Atatürk-Heydər Əliyev ideyalarına sadıqlıq, Türkiyə-Azərbaycan qardaşlıq və dostluğu əbədiyaşarlıq nümunəsidir. Dar gündə belə sınaqdan çıxmış bu dostluq erməni lobbisinə qarşı mübarizədə də sarsılmazdır.

Hər hansı milli, etnik, irqi və ya dini qrupun qismən və ya bütövlükdə məhv edilməsi məqsədilə törədilən soyqırımı üzrə Beynəlxalq Cinayət Tribunalının sənədlərində qeyd olunur ki, əgər soyqırımına xas olan cinayəti dövlət törətmisə o zaman digər beynəlxalq cinayətlərdə olduğu kimi, məsuliyyətə yalnız fərdi şəxslər deyil, həm də dövlət cəlb edilə bilər. Terrora dövlət səviyyəsində dəstək göstərən, qatı millətçilərdən təşkil olunmuş ASALA kimi onlarla terror qruplarının maliyyələşdirən Ermənistanı adı ən qanlı terror hadisələrində ön sıralarda yer alır. Faşistlərin törətdikləri Xatun qətliamı, yəhudilərin kütləvi qırğını ilə tarixə yazılan Xolokosta, Ruanda, Serəbnitsa qırğınları minlərlə günahsız insanın vəhşicəsinə qətlə yetirilməsi kimi, tarixə yazılıb. Onların sırasında erməni vəhşiliyinin qanlı nümunəsi olan Xocalı soyqırımı illərdən bəri davam etdirilən qətləmlərin ən dəhşətli idi. Qana susamış ermənilər yenə də gorbagorlarından qalan vəhşiliklərini davam etdirirlər.

Türkiyədə törədilən terror aktları nəticəsində şəhid olan polis və əsgərlərin ölümü Azərbaycan xalqını da narahat edir. Məhz həmin terror təşkilatının tərkibində türklərin qatı düşməni olan ermənilər də çoxluq təşkil edir. BTC, BTÖ kimi neft qaz kəmərlərinin davamı olan TANAP, TAP, Cənub Qaz Dəhlizinin dünya birliyi tərəfindən dəstəklənməsinə qışqanılıqla yanaşan, Azərbaycan-Türkiyə birliyinə hər vasitə ilə xələf gətirməyə çalışan qüvvələrin maliyyələşdirdikləri terror qruplaşmalarının, PKK-nın törətdikləri qanlı hadisələr Azərbaycan ictimaiyyətinə də kədərləndirdi. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və beynəlxalq normalar əsasında həllinə çalışan Azərbaycanın siyasətinə dəstək olan Türkiyə beynəlxalq səviyyələrdə aparılan müzakirə və danışıqlarda ölkəmizin mövqeyini dəstəkləyir. Ermənistanla sərhədlərinin bağlayan, münaqişə həllini tapmayınca təcavüzkarlıq iqtisadi, siyasi sahədə əməkdaşlığı qeyri-mümkün adlandıran Türkiyə bu gün də siyasətinə sadıqdır. Ermənistanı müdafiə edən, işğalçı dövlətin blokada qalmasını istəməyən daşnakların israrına baxmayaraq enerjisi layihələrinin yalnız Türkiyə ərazisindən keçəcəyini israr edən Azərbaycan dost ölkə ilə əməkdaşlığını daha da gücləndirir. Hazırda siyasi, iqtisadi, mədəni, ticarət, ən başlıcası isə hərbi sahədə əməkdaşlığını genişləndirən Türkiyə ilə Azərbaycanın birliyi başqa dövlətlərə də nümunədir.

Xuraman İsmayilqızı,
"iki sahil"